

УДК 378. 14

Ілона Бацуrowsька
Iлона Batsurovska

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ДО ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ

EXPERIMENTAL MODEL OF MASTERS' PREPARATION FOR EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC ACTIVITY IN TERMS OF MASSIVE OPEN DISTANCE COURSES

У статті представлено опис експериментальної моделі підготовки магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів. Окреслено завдання експериментальної моделі. Представлено технологію освітньо-наукової підготовки магістрів, яка складається з трьох етапів: мотиваційного, когнітивно-процесуального та контрольного. Описано методи та засоби підготовки магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах відкритих дистанційних курсів.

Ключові слова: модель, підготовка магістрів, освітньо-наукова діяльність, масові відкриті дистанційні курси.

Актуальність нашого дослідження окреслена підвищенням потреб у самовдосконаленні та самонавчанні впродовж життя в умовах євроінтеграції, оновленням вимог щодо підготовки магістрів освітньо-наукового напрямку на технологічному рівні та соціальним замовленням на магістрів, здатних до освітньо-наукової діяльності інноваційного характеру.

Метою статті є опис експериментальної моделі підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів.

Метою нашої моделі є освітньо-наукова підготовка магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів. Для реалізації поставленої мети окреслено такі завдання:

- 1) розробити теорію і методику освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів;
- 2) розробити завдання для перевірки рівня освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів;
- 3) дослідити рівень освітньо-наукової підготовки магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів.

Технологія освітньо-наукової підготовки магістрів складається з трьох етапів: мотиваційного, когнітивно-процесуального та контрольного-оцінного.

Мотиваційний етап передбачає низку спонукань, до яких можна віднести потреби та смисл навчання, мотиви, цілі, емоції, інтереси. Мотиваційні орієнтації навчальної діяльності магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсах направлені не тільки на процес, а і на результат. Вони визначають напрям, зміст, результат навчальної та наукової діяльності.

Тобто мотиваційний етап передбачає процес спонукання до навчання для досягнення особистісних цілей. Причому спонукання до освітньої та наукової діяльності забезпечується не тільки в умовах масових відкритих дистанційних курсів, а і в процесі аудиторного навчання. Мотивація студентів магістратури відбувається за рахунок поставлених задач викладачем та самими магістрантами. Якщо внутрішня мотивація є основою для зовнішньої – то, як правило, можна розраховувати на більш якісний результат підготовки магістра. Це пояснюється тим, що

внутрішня мотивація зумовлена змістом тієї діяльності, яка виконується, зокрема інтересом до неї та почуттями задоволення, пов'язаними з цією діяльністю.

Мотиваційний етап у масових відкритих дистанційних курсах є важливим елементом власне курсу. Мотивувати до навчання у масовому відкритому дистанційному курсі може вступне відео провідних викладачів, де вони пояснюють актуальність того навчального матеріалу, який представлено у його курсі. У такому відео викладачі розповідають про курс, про зв'язок навчального матеріалу курсу з навчальними матеріалами інших дисциплін та з науковим аспектом тощо. Інформація може бути також представлена слайдами та коротким текстовим описом. Мотиваційний етап також може підтримуватись в процесі аудиторного навчання, консультацій, практик та участі у наукових конференціях та семінарах.

Когнітивно-процесуальний етап передбачає розвиток усіх видів розумових процесів у магістрантів, таких як сприйняття, пам'ять, формування понять, рішення завдань, уява та логіка. Цей етап базується на міждисциплінарних зв'язках. Він являє собою свідоме оволодіння навчальними дисциплінами, зокрема у масових відкритих дистанційних курсах, у послідовності від знань у вигляді правил та інструкцій до освітньо-наукових навичок і вмій на основі засвоєних знань. Когнітивно-процесуальний етап освітньо-наукової підготовки магістрів реалізується, коли магістрант є активним учасником освітньо-наукового процесу, а не об'єктом навчальної діяльності викладача. Масові відкриті дистанційні курси провідних викладачів світу дають змогу цілком забезпечити таку активність за рахунок дискусій, взаємонавчання та обговорення у тематичних форумах. Це робить освітньо-наукову підготовку магістрів більш динамічною і надає новий імпульс для поновлення їх освітніх та наукових навичок. Потрібно зазначити, що сприймати інформацію легше, якщо чітко уявляти, що саме потрібно вивчати.

На цьому етапі головними є принципи цілісного сприйняття інформації як в аудиторії, так і в умовах масових відкритих дистанційних курсів. Принцип взаємопов'язаного навчання передбачає обмін освітнім та науковим досвідом, зокрема з учасниками навчального процесу з різних країн світу. Принцип системності покладається на успішний результат навчальної та наукової діяльності. Когнітивно-процесуальний етап також базується і на принципі свідомості у навчанні та дослідженнях, і на теорії соціоконструктивізму, що передбачає активну участь студента в освітньо-науковому процесі. Таким чином магістрант може самостійно організувати свій час на прослуховування відеолекцій у масових відкритих дистанційних курсах, на взаємодопомогу іншим у тематичних форумах, планувати участь у конференціях та наукових семінарах. Він матиме змогу аналізувати навчальний матеріал, застосовувати теоретичні знання під час проходження практик, здійснення наукових досліджень, доповідей на наукових конференціях та семінарах, а також у процесі написання статей у фахових збірниках, зокрема іноземними мовами. Тобто перетворення студента магістратури з об'єкта в суб'єкт навчальної діяльності та забезпечення реалізації особистісно-орієнтованої концепції навчального процесу та процесу навчального співробітництва між викладачем і магістрантами та магістрантів між собою.

Це допомагає магістрантам стати активними і свідомими учасниками освітньо-наукового процесу, що призводить до формування колективного суб'єкта як наслідку дії принципу колективної комунікативності навчання. Завдяки організуючим, плануючим та позитивно стимулюючим діям відбувається співробітництво представників навчального процесу, результатом якого є занурення в комунікативне середовище масового відкритого дистанційного курсу. При цьому передбачається усвідомлення не тільки себе як суб'єкта навчальної діяльності, а й усвідомлення змісту і процесу навчальної діяльності.

Контрольно-оцінний етап включає в себе контроль та оцінювання освітньо-наукової підготовки магістрів. Здійснюється за результатами вивчення навчального матеріалу дисциплін, передбачених навчальним планом, за результатами практик, наукових досліджень та уміння представити їх результати. Контролюється та оцінюється систематичність та активність роботи магістра з вивчення тем навчального модуля масового відкритого дистанційного курсу,

виконання завдань, проведення розрахунків, написання наукових статей; надання доповідей на конференціях та тести.

Контроль має відповідати певним вимогам і бути об'єктивним, систематичним, освітнім, діагностичним, виховним, формувальним, керівним, розвивальним, оцінним, усебічним, а також охоплювати всі ланки освітньо-наукового процесу й сприяти його розвитку та удосконаленню.

Освітньо-наукова підготовка магістрів реалізується за допомогою таких форм навчання, як лекції, відеолекції, вебінари, семінарські заняття, відеоконференції, обговорення у форумах, участь у наукових конференціях та семінарах.

Лекції – це логічно завершений, науково обґрунтований, послідовний і систематизований виклад певної наукової проблеми, теми чи розділу навчального предмета в аудиторії. Вона забезпечує науковий виклад великого об'єму чітко систематизованої і концентрованої, методично грамотно опрацьованої сучасної наукової інформації, встановлення контакту з аудиторією та забезпечення ефективного зворотного зв'язку.

Лекція є більш традиційною формою навчання у магістратурі. В умовах масових відкритих дистанційних курсів використовують більш сучасну форму навчання – відеолекцію. Відеолекція – це основна форма проведення представлення навчального матеріалу в умовах масового відкритого дистанційного курсу. Дидактичні вимоги до відеолекцій достатньо схожі з вимогами до традиційної лекції:

- зв'язок із попереднім навчальним матеріалом, вступ, мета;
- ясність, логічність і лаконічність викладу інформації;
- активацію навчально-пізнавальної діяльності слухачів різноманітними засобами;
- чітке окреслення кола запитань для самостійного опрацювання з посиланням на джерела інформації;
- аналіз різних поглядів на вирішення поставлених проблем;
- надання студентам можливості слухати, осмислювати отриману інформацію;
- педагогічну завершеність (повне висвітлення наукової проблеми чи теми з логічними висновками) [1].

Форми ж подання відеолекцій відрізняються від форм подання традиційних лекцій. Існують наступні види відеолекцій:

1. Відеозапис лектора. Це найменш продуктивна і дидактично неефективна форма дистанційного навчання.

2. Живий запис. Це запис вузівських лекцій не в студії, а безпосередньо в приміщенні.

3. Студійні відеолекції і відеоуроки. Такі записи вже добре відредаговані і зрежисовані. Всі шорсткості викладача видаляються. Часто таке відеозаняття супроводжується демонстрацією зображень, відеофрагментів і наближається за своїм рівнем до документального фільму.

4. Слайд-фільми. Відеоряд у такому випадку займає ключове місце і супроводжується закадровим коментарем викладача або диктора. Цей вид максимально наближений до документального навчального фільму. Відчуття віртуального спілкування в такому випадку повністю втрачається.

5. Інтерактивні відеолекції і відеоуроки. Монолог викладача супроводжується слайдами, відеофрагментами, завданнями. У цьому випадку використовується принцип декількох екранів [3].

Вебінар – це семінар, організований за допомогою Інтернет-технологій. Вебінару властива головна ознака семінару – інтерактивність. Викладач робить доповідь та надає відповіді на питання слухачів. Можливість задавати питання представлена у чаті. Після завершення заходу залишається запис, який теж можна використовувати з метою навчання. Фактично, це готовий продукт. Таку форму навчання краще використовувати у мінімасових відкритих дистанційних курсах.

В основі відеолекції покладено відеометод. Розглянемо більш детально особливості застосування відеометоду у масовому відкритому дистанційному курсі. Сучасні мультимедіа технології дозволяють наочно демонструвати можливості досліджуваних об'єктів і процесів, тим самим утягуючи в процес сприйняття навчальної інформації більшість почуттєвих компонентів людини. В умовах поширення технічних засобів сприйняття інформації відеометод прийнято виділяти як окремий метод навчання, який ґрунтується переважно на наочному сприйнятті інформації. До відеометоду можна віднести показ відеофрагментів, наукових фільмів, анімації, мультиплікації й відеолекцій.

Відеометод є одним із потужних джерел впливу на свідомість і підсвідомість людини. Максимально активізуючи наглядно-чуттєве сприйняття, відеометод забезпечує більш міцне засвоєння знань у їхній образно-понятійній цілісності й емоційної окраски, суттєво впливає на формування світогляду, стимулює розвиток абстрактно-логічного мислення, скорочує час на навчання.

Використання відеометоду в навчальному процесі масових відкритих дистанційних курсів дозволяє:

- дати магістрам більш повну, достовірну інформацію про досліджувані явища й процеси;
- підвищити роль наочності в навчальному процесі;
- організувати процес навчання з урахуванням запитів, бажань і інтересів учнів;
- звільнити викладача від частини технічної роботи, пов'язаної з контролем і корекцією знань;
- організувати повний і систематичний контроль успішності [6].

Слід зазначити, що ефективність такого методу перебуває прямо залежно від якості навчального матеріалу й застосовуваних технічних засобів. Відеометод висуває більші вимоги до організації навчального процесу, який має відрізнятися чіткістю, продуманістю, доцільністю. Від викладача, що використовує відеометод, потрібне розвинене вміння вводити студентів у коло досліджуваних проблем, направляючи їх діяльність, робити узагальнювальні висновки, надавати індивідуальну допомогу.

Семінарські заняття – це вид навчальних занять практичного характеру, спрямованих на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу. Семінарські заняття сприяють активізації пізнавальної діяльності магістрів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів, та передбачають взаємоперевірку виконаних завдань в умовах віртуальних навчальних середовищ. Це може автоматизувати процес оцінювання в умовах курсу та надати можливість проаналізувати роботи інших магістрантів і оцінити їх. Така форма навчання сприяє оволодінню фундаментальними знаннями, допомагає розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодівати культурою толерантності, активно впливати на соціальне становлення особистості.

Відеоконференція – це спосіб обміну відеозображеннями, звуком і даними між кількома учасниками навчального процесу, обладнаними відповідними апаратно-програмними комплексами. Для освітніх цілей важливо саме необмеженість кількості учасників відеоконференції [5]. Це фактично означає, що до будь-якої віртуальної лекції, семінару, круглого столу, тощо може долучитися маса учасників зі всього світу. Такий підхід виводить університетську освіту на новий рівень, адже робить можливим щоденний безперервний обмін досвідом, думками, напрацюваннями. Ефективні відеоконференції можливі як на рівні викладацького, наукового складів, так і в форматі відкритих лекцій. Таким чином магістранти з будь-якого місця зможуть потрапити у аудиторії до провідних професорів світу. Важливо, що зв'язок під час відеоконференції двосторонній – це не пряма трансляція. Кожен учасник може долучитися до обговорення, поставити питання, тощо [3].

Основні напрями застосування відеоконференцій в освітньо-науковій підготовці магістрів такі [4]:

- доступ магістрантів до віртуальних лекторіїв, які збирають найкращих світових фахівців з заданої спеціальності,
- обмін науковим досвідом на основі наукових конференцій у віртуальному форматі,
- налагодження міжуніверситетських зв'язків, проведення спільних занять між групами студентів з різних країн для поглиблення міжкультурного діалогу,
- проведення відкритих занять для полегшення перевірки їх якості, боротьби з порушеннями, корупцією.

Обговорення у форумах представляють собою обмін повідомлень у відкладеному режимі. За допомогою форумів у масових відкритих дистанційних курсах відбуваються дискусії, консультації обмін науковим досвідом.

Участь у наукових конференціях та семінарах представляє собою процедуру наукової підготовки. Магістрант повинен виконати дослідження або його частину, оформити його у вигляді тезисів, наукової статті або доповіді та представити на такого роду заході.

Технологія освітньо-наукової підготовки магістрів реалізується за допомогою таких методів навчання, як відеометод, онлайн тести, завдання, тренінги, відеовиступи та презентації продуктів освітньо-наукової діяльності [7].

До засобів навчання відносяться навчально-методичні комплекси та комплекси масових відкритих курсів. Таке науково-методичне забезпечення навчального процесу включає державні стандарти вищої освіти з певного напрямку підготовки, відповідно до яких розробляються навчальні плани. Згідно зі стандартами, навчальний заклад повинен підготувати конкурентноспроможного фахівця-магістра з опанованим ним рівнем компетенцій. Процес формування інструментальних, міжособистісних і спеціальних компетенцій здійснюється, в першу чергу, завдяки навчально-методичному комплексі навчальної дисципліни. Навчально-методичний комплекс визначає сукупність дидактичних і методичних документів, спрямованих на реалізацію освітніх послуг певної науки або галузі знань. Мета навчально-методичного комплексу дисципліни полягає у забезпеченні цілісного навчального процесу з певної дисципліни, який включає визначені Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах форми, методи і засоби навчання у вищому навчальному закладі.

Моніторинг освітньо-наукової підготовки магістрів здійснюється на основі таких критеріїв, як ціле-мотиваційний; інтеграційний; діяльнісно-операційний та діяльнісно-творчий [2]. Контролюючі заходи визначають рівень готовності магістрів до освітньо-наукової діяльності в умовах масових відкритих дистанційних курсів. Результатом розробленої експериментальної моделі є готовність магістрів до освітньо-наукової діяльності.

Отже, потреба у створенні моделі окреслена підвищенням потреб у самовдосконаленні та самонавчанні впродовж життя в умовах євроінтеграції. оновленням вимог щодо підготовки магістрів освітньо-наукового напрямку на технологічному рівні та соціальним замовленням на магістрів, здатних до освітньо-наукової діяльності інноваційного характеру. Використання окреслених форм та методів у підготовці магістрів сприяють досягненню результату – сформована готовність до освітньо-наукової діяльності.

Список використаних джерел

1. Бацуровская И. В. Особенности разработки и внедрения массовых открытых дистанционных курсов за рубежом / И. В. Бацуровская, Н. С. Ручинская // Научная дискуссия: вопросы педагогики и психологии. №5 (26): сборник статей XXVI международной заочной научно-практической конференции. – М. : Изд. «Международный центр науки и образования», 2014. – С. 95-101.
2. Бацуровська І. В. Масові відкриті дистанційні курси: інноваційна тенденція в освіті / І. В. Бацуровська // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць / За ред. О. М. Пехоти. – № 1 (48) лютий 2015. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. – С. 31-34.

3. Бацуровська І. В. Методичні особливості створення відеолекцій для підтримки навчального процесу у вищому навчальному закладі / І. В. Бацуровська // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Інноваційний вимір розвитку природничо-математичної та технологічної освіти» / Наук. ред. Юзбашева Г. С. – Херсон : Айлант, 2015. – Вип. 18. – С. 89-90.
4. Бацуровська І. В. Технологія створення вебінарів / І. В. Бацуровська, Я. Е. Андрющенко // Перспективна техніка і технології – 2015: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, аспірантів і студентів, 22-24 вересня 2015 р., м. Миколаїв / Міністерство освіти і науки України; Миколаївський національний аграрний університет. – Миколаїв : МНАУ, 2015. – С. 73-80.
5. Самойленко О. М. Використання вебінарів у освіті [метод. посіб.] / О. М. Самойленко. – К. : НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2011. – 48 с.
6. Самойленко О. М. Впровадження технології персонального навчального веб-ресурсу викладача в університетську освіту: навч. -метод. посіб. / О. М. Самойленко, В. Д. Будак, В. В. Олійник та ін. – Миколаїв : МНУ, 2013. – 156 с.
7. Самойленко О. М. Технології дистанційного навчання як основа модернізації університетської освіти : метод. посіб. / О. М. Самойленко, В. В. Олійник, І. В. Бацуровська. – К. : НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2012. – 218 с.

The relevance of research is defined by increasing needs for self-improvement and lifelong education in the context of European integration. There is a need to update the requirements for masters' training in educational and scientific direction to the technological level. Masters should be able to provide educational and scientific activity of innovative character. Aim of the article is to describe the experimental model of masters' preparation in terms of massive open distance courses. The technology of educational and scientific preparation of masters' consists of three stages: motivational; cognitive and procedural; control and evaluation. Educational and scientific preparation of masters is implemented through such forms of education as lectures, videolectures, webinars, seminars, videoconferencing, discussion forums, participation in conferences and seminars. Videolecture is the main form of presenting educational material in massive open distance course. Videomethod includes video clips showing, scientific films, animation, cartoons and videolectures. Discussion forums provide exchanging of messages in deferred mode. They held discussions and consultations. Technology of educational and scientific masters' training is realized through such teaching methods as videomethod, online tests, assignments, trainings, and presentations of results of educational and scientific activity. Means of training include training complexes and systems of massive open courses. Monitoring of educational and scientific masters' preparation is based on criteria such as motivational; integrative; operating and creative.

Keywords: *model, masters' preparation, educational and scientific activity, massive open distance courses.*